

Schulden klein houden en perspectief bieden

Van eigen belang naar gezamenlijk belang

De Tweede Kamer wil schuldhulpverleningstrajecten verbeteren om mensen sneller een schuldenvrije toekomst te bieden. Dit kan bereikt worden door de twee aparte systemen van invordering en schuldhulpverlening te integreren tot één systeem. Door daarin te voorzien kan ervoor gezorgd worden dat schulden (en dus de kwijtschelding bij een schuldregeling) klein blijven en dat mensen veel sneller perspectief krijgen. In deze bijdrage licht ik toe hoe een dergelijke integratie er uit kan zien, waarom dit van groot belang is voor zowel debiteuren als schuldeisers en wat dit specifiek oplevert in het licht van de wens om mensen sneller een schuldenvrije toekomst te bieden. Deze bijdrage betreft een tussenstand van het onderzoek dat ik samen met Nadja Jungmann verricht vanuit de Landelijke Organisatie Sociaal Raadslieden en de Hogeschool Utrecht. Afronding van dit onderzoek wordt verwacht in september 2023.

Als mensen zich melden bij schuldhulpverlening hebben ze gemiddeld een schuldenpakket van € 37.359 bij 13 schuldeisers (NVVK 2021). De schuldeisers krijgen doorgaans slechts 5 tot 10% van hun vordering betaald. Met de verkorting van het traject van 36 naar 18 maanden wordt dit gehalveerd. Dit trieste resultaat is een verlies voor iedereen. Debiteuren zouden het liefst willen dat ze hun schulden betalen en schuldeisers willen hun vordering betaald krijgen. Wat gaat hier mis?

1. Schulden lopen snel op

Het systeem van invordering zorgt ervoor dat schulden enorm kunnen oplopen. Zo loopt een vordering van € 750 waarvoor een vonnis wordt gehaald, geïnd via loonbeslag, op tot € 1976,87.

Wanneer twee of meer vorderingen worden geïnd, dan heeft het systeem van invordering tot gevolg dat de kosten nog veel sneller oplopen. De volgende grafiek laat de kosten van invordering zien wanneer drie vorderingen van € 750 worden geïnd, bij een aflosruimte van € 200 per maand.

Bij minnelijke incasso d.m.v. een betalingsregeling zijn de kosten in dit voorbeeld gelijk aan de incassokosten ad. € 337,50. Wanneer een eerste schuldeiser loonbeslag heeft gelegd hebben andere schuldeisers de keuze uit drie opties:

1. Wachten tot dat het loonbeslag is afgerond, om vervolgens een betalingsregeling te treffen;
2. Ook een vonnis halen en loonbeslag leggen, om zo mee te delen in de beslagopbrengst, of;
3. Naast het loonbeslag van de eerste schuldeiser een betalingsregeling treffen.

De eerste optie vraagt veel geduld. De tweede optie verhoogt het schuldbedrag enorm. En de derde optie draagt het risico in zich dat er nieuwe schulden ontstaan omdat de beslagvrije voet niet gerespecteerd wordt, hetgeen ook het schuldbedrag verhoogt.

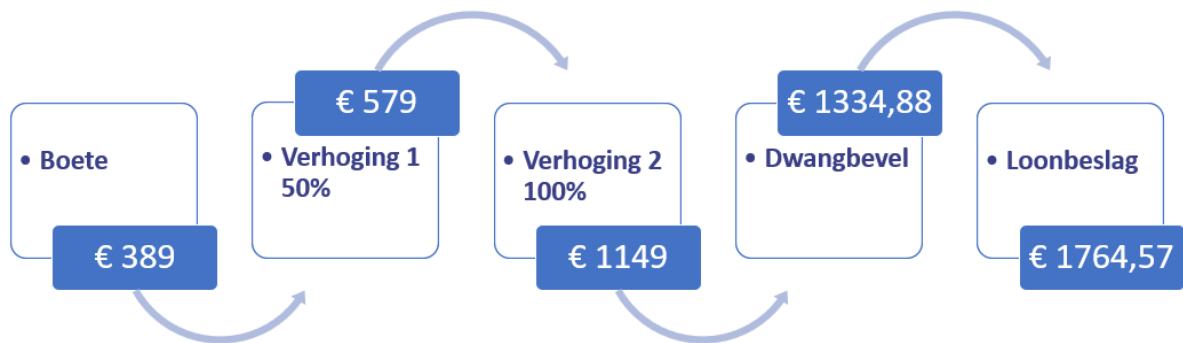
Wanneer in dit voorbeeld alle schuldeisers vonnis halen en beslag leggen lopen de kosten van invordering op tot € 4.240,56. Het totale schuldbedrag is dan € 6.490,56.

De duur van de invordering varieert in dit voorbeeld, afhankelijk van de keuze die schuldeisers maken, van 13 tot 33 maanden. Schuldeisers moeten bij invordering via loonbeslag lang op hun geld wachten aangezien kosten als eerste worden afgeboekt en daarna pas de hoofdsom. In het geval van drie loonbeslagen wordt er pas vanaf de 20ste maand afgelost op de hoofdsom.

2. Ook de overheid zorgt voor een schuldophoging

De situatie wordt extra complex als een burger ook schulden heeft bij de overheid. Zodra een private schuldeiser loonbeslag laat leggen, ligt het in de rede dat de schuldenaar betalingsregelingen aan de

overheid niet (meer) kan nakomen. Ook dan is er sprake van snelle schuldenoploop. Zo wordt een verkeersboete verviervoudigd.

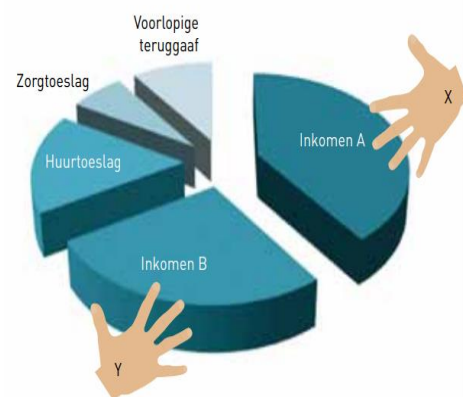
Wanneer het niet lukt om betalingsregelingen bij de zorgverzekeraar en bij de Dienst Toeslagen na te komen, komt een kwijtschelding of buiten invorderingstelling van de restantschuld te vervallen, waardoor de schulden verder oplopen.

3. Leven van de beslagvrije voet

Wanneer beslag op inkomen is gelegd of er wordt afgelost, moeten mensen met een krappere budget rondkomen, dan ze gewend zijn. Dit met als risico, zeker als de situatie lang voortduurt, dat er nieuwe schulden ontstaan.

4. Onvoldoende afstemming invordering

Wanneer meerdere schuldeisers innen vindt er onvoldoende afstemming plaats met als gevolg dat de beslagvrije voet niet altijd gerespecteerd wordt. In het beslagregister is zichtbaar welke deurwaarder beslag heeft gelegd, maar de overheid is hier niet op aangesloten.

5. Financiering werkt averechts

Terwijl maatschappelijk verantwoord incasseren langzamerhand de norm aan het worden is, staat het financieringsmodel voor invordering hier haaks op. Zodra er een vonnis is - in de executiefase - is de financiering van de gerechtsdeurwaarder afhankelijk van het verrichten van ambtshandelingen. Voor het leggen van beslag of het ontruimen van een woning is een vergoeding mogelijk, maar voor het treffen van een betalingsregeling niet. Bij problematische schulden is de financiering van de gerechtsdeurwaarder gekoppeld aan de invordering van een schuld voor wie de gerechtsdeurwaarder de gemachtigde is en niet voor het bieden van een totaaloplossing voor alle schulden die past binnen de betalingscapaciteit van de debiteur.

6. Schuldhelpverlening weet mensen onvoldoende te bereiken

Om weer perspectief te bieden is schuldhelpverlening van groot belang. De afgelopen jaren is er veel aandacht voor het verbeteren van de schuldhelpverlening. De verkorting van de duur van 36 naar 18

maanden is de meest recente wijziging. Bovendien zijn er plannen voor invoering van een verplichte reactietermijn voor schuldeisers op saneringsvoorstellen en verbetering van het breed wettelijk moratorium. Ondertussen bouwen we verder aan een supercomplex systeem:

Hierbij wordt voorbijgegaan aan misschien wel het grootste probleem:

Schuldhulpverlening heeft een veel te klein bereik!

Naar een nieuw perspectief

Discussies over het al dan niet vereenvoudigen van het huidige complexe systeem van schuldhulpverlening gaan er niet toe leiden dat mensen met schulden massaal de stap naar schuldhulpverlening zetten.

Het juridisch systeem van invordering van schulden is ingericht op escalatie, het is zo ingericht dat schuldeisers gestimuleerd worden om voor eigen gewin te gaan en als ze dat massaal doen, dan heeft schuldhulpverlening de opdracht de gevolgen daarvan 'weg te ruimen'. **Een echte versnelling komt tot stand wanneer mensen niet meer zelf de stap naar schuldhulpverlening hoeven te zetten, maar door de deurwaarder worden aangemeld voor hulp!**

Schuldeisers en debiteuren worden in de discussies vaak tegenover elkaar gezet, maar in de basis hebben ze een gezamenlijk belang.

Schuldeiser	Debiteur
Wil dat de schuld betaald wordt	Wil de schuld betalen
Wil de klant behouden	Wil klant blijven
Wil niet dat de kosten hoog oplopen	Wil niet dat de kosten hoog oplopen

Om ervoor te zorgen dat mensen sneller uit de schulden komen, is het van belang dat schulden niet meer zo snel oplopen en mensen proactief worden aangemeld voor hulp en kwijting. Dit vraagt één stelsel van invordering en schuldhelpverlening. Denk hierbij aan de volgende maatregelen:

- ☒ Het systeem van invordering moet zo ingericht worden dat gestimuleerd wordt dat in een vroeg stadium een minnelijke alle schulden omvattende betalingsregeling tot stand komt waarbij er dwingende spelregels zijn waardoor de debiteur niet onder de beslagvrije voet komt.
- ☒ Wanneer een schuldeiser loonbeslag heeft gelegd zouden andere schuldeisers zich hierbij zonder vonnis moeten (kunnen) voegen om mee te delen in de beslagopbrengst. Op deze manier kunnen kosten van invordering beperkt blijven. Wanneer de debiteur hier niet mee eens is zal de schuldeiser alsnog een vonnis moeten halen om zich te kunnen voegen in het beslag.
- ☒ Wanneer sprake is van problematische schulden treedt een moratorium in werking waarbij niet meer gedagvaard wordt en beslag wordt gelegd. Een coördinerend gerechtsdeurwaarder 2.0 int en verdeelt t.b.v. alle schuldeisers. Groot voordeel van een dergelijk moratorium is mensen niet meer onder de beslagvrije voet uitkomen, dat de schuldpositie minder hoog oploopt en rechters niet onnodig worden belast.
- ☒ Naast de ministerieplicht (deurwaarder moet schulden innen) komt er een zorgplicht: De deurwaarder heeft een rol in vroegsignalering en meldt de inwoner voor begeleiding aan bij de gemeente. In deze opzet heeft schuldhelpverlening de opdracht om alle aandacht te richten op coaching en begeleiding. De technische kant (de uitvoering van schuldregelingen en het verrichten van betalingen aan schuldeisers) ligt bij de deurwaarder.
- ☒ Na een periode van begeleiding beslist het college van B&W volgens heldere en landelijk vastgelegde criteria op een verzoek om een schone lei. Schuldeisers kunnen daartegen in beroep gaan bij de rechter.

André Moerman
Arnhem, 9 mei 2023